Beter leren met een mindmap

De 'mindmap' rukt op in het basisonderwijs. Door hun gedachten te tekenen, leren kinderen beter nadenken, structureren én onthouden. Bij basisschool De Esdoorn in Elst is 'mindmapping' niet meer weg te denken.

Tekst: Peter van Klinken
Beeld: Geert Westerhof

'Nou je begint dus met het kernthema, dat zet je in het midden. Wat zullen we nu nemen ... Voetbal?' Met een blauwe stift schrijft Amber 'voetbal' in het midden van een leeg vel A3-papier. Ze legt aan haar klasgenote Daniëlle uit hoe je een 'mindmap' maakt, want Daniëlle is nieuw op De Esdoorn. Voor de rest van groep 8 is een mindmap (letterlijk: gedachtenkaart) gesneden koek.
'Waar denk je aan bij voetbal?', vraagt Amber. 'Euh ... aan een bal? Sport?', antwoordt Daniëlle. 'Okee. Nou vanuit voetbal ga je nu takken maken met dingen die er volgens jou bijhoren.'
Meester Ed van Uden komt erbij staan. 'De bedoeling is nou dat je dingen gaat bundelen', vult hij aan. 'Zaken die bij elkaar horen zet je in een tak. En elke tak krijgt een eigen kleur en gaat van dik naar dun.' Daniëlle kijkt nog wat glazig. 'Weet je waarom?', vraagt meester Ed. 'Jouw hersenen hebben twee helften.' Hij wijst ondertussen naar haar hoofd. 'De rechterhelft houdt heel erg van kleur en van plaatjes. De linkerhelft gebruik je voor schrijven en voor lijstjes. Als ik zeg "ziekenhuis" dan denk jij daar gelijk van alles bij: dokter, spuit, operatie. Zo werken je hersens namelijk. Een mindmap is dus eigenlijk een weergave van je gedachten.'
Amber en Daniëlle tekenen verder. Aan de tak 'teamwork' komen de volgende zijtakken: spelers, trainer. Het blijkt wel lastig om dingen op de goede plek te zetten. 'Maar dat geeft niet', zegt Van Uden. 'Je leert het vanzelf door het veel te doen.' 'Waar kan ik een mindmap allemaal bij gebruiken dan?', vraagt Daniëlle. 'Ook bij mijn spreekbeurt?' 'Ja, zeker!', zegt de meester. Daniëlles blik verandert. 'Wooow, dat ga ik doen! Ik vind dit echt cool!'

Olievlek Basisschool De Esdoorn in Elst werkt sinds een aantal jaren met mindmapping, een concept dat in de jaren zestig werd ontwikkeld door de Britse psycholoog Tony Buzan. Directeur Jan Willem Helmink was bekend met mindmapping en introduceerde het fenomeen voorzichtig bij het personeel van De Esdoorn toen hij er in 2006 directeur werd. Sindsdien verspreidt het zich als een olievlek door de school, zegt Helmink.
'Wij werken met het 'International Primary Curriculum' en daarin is kennisoogst heel belangrijk: Wat weet je al over een onderwerp? Met een mindmap kun je dat heel goed inzichtelijk maken: Schrijf maar een onderwerp op en dan vrij associëren. Vervolgens ga je kijken: Klopt dat wel? Wat hebben andere kinderen bedacht? Verder is het heel handig bij begrijpend lezen: Een mindmap van de tekst helpt kinderen om die goed te begrijpen.'

> **'Een mindmap van een tekst helpt kinderen bij het begrijpen'**

Ed van Uden, ICT-onderwijsbegeleider en parttime leerkracht in groep 8, is zo mogelijk nog enthousiaster. 'Jammer dat ik niet twintig jaar eerder van mindmappen heb gehoord', zegt hij. 'Ik vind het een ontdekking. Je leert er beter van nadenken; zelf gebruik ik het nu ook om mijn gedachten te structureren. Voor kinderen geeft het ruimte voor associaties, en tegelijk helpt het om het overzicht te bewaren, "the bigger picture" te zien. Ook het visualiseren spreekt mij erg aan. In het kleuteronderwijs gebruiken kinderen alleen hun rechter hersenhelft; alles gebeurt met kleur en plaatjes. Daarna gaan we helemaal naar de linkerhelft: schrijven, tekst, lineair. Waarom gebruiken we niet beide? Het gebruik van beeld en associaties heeft absolute meerwaarde.'

Makkelijker leren Behalve visualiseren en structureren heeft de mindmap-techniek nog een groot voordeel: informatie blijft beter hangen. 'Als je alleen tekst gebruikt, blijft dat maar deels hangen', zegt Jan Willem Helmink. 'Als je visuele ondersteuning gebruikt - mits gestructureerd - dan beklijft de informatie beter, dat is bewezen.' Helmink geeft toe dat het niet per definitie voor álle kinderen een uitkomst is. 'Bij de een werkt het beter dan bij de ander, sommige kinderen zijn taliger dan anderen. Zeker dyslectische kinderen zie je gelijk opfleuren bij een mindmap. Maar het kan iedereen helpen.'
De grootste kracht van mindmappen is misschien wel dat kinderen er plezier aan beleven. Daan en Kaj uit groep 6 vertellen er vol enthousiasme over.
'Je kunt laten zien wat je denkt', zegt Daan, die thuis ook wel eens een mindmap maakt. 'Misschien vind je het onderwerp van de mindmap niet altijd leuk, maar kleuren zijn wel altijd leuk', vult Kaj aan. Ze laten een mindmap zien die ze over Egypte hebben gemaakt. Op de computer, want dat is het leukst, vinden ze. Alle computers op De Esdoorn hebben een mindmapprogramma. Vervelend wordt mindmappen nooit, vinden Daan en Kaj. 'Zo lang het mag, doe je het.'
Zowel binnen De Esdoorn als daarbuiten wordt het mindmappen steeds vaker gebruikt. Directeur Jan Willem Helmink denkt niet dat het een trend is die zo weer voorbij waait. 'Ik geloof heilig dat het blijft. Mensen zijn steeds visueler ingesteld. En ik ben ervan overtuigd dat dit een instrument is waarmee kinderen makkelijker leren.'

Ook aan de slag met mindmappen?
Kijk op www.prima-online.nl voor meer informatie en tips.